Tác động của đại dịch Covid-19 đối với vấn đề lao động và thu nhập của người lao động trong các khu công nghiệp ở tỉnh Thái Nguyên hiện nay

ThS ĐỖ QUỲNH HOA
Trường Đại học Thái Nguyên; Email: dqhoa@ictu.edu.vn

Tóm tắt: *Trong giai đoạn hiện nay, đại dịch Covid-19 là mối quan tâm hàng đầu và trở thành vấn đề mang tính chất toàn cầu. Đại dịch Covid-19 không chỉ tác động trên lĩnh vực kinh tế, mà còn tác động sâu rộng tới những vấn đề xã hội, đặc biệt là vấn đề thu nhập của người lao động. Thái Nguyên là một tỉnh có nhiều khu công nghiệp đang hoạt động, thu hút số lượng lớn lao động đến làm việc. Với những chính sách kịp thời, linh hoạt tỉnh Thái Nguyên đã khống chế được dịch bệnh, từng bước phục hồi kinh tế, ổn định xã hội. Bài viết này nêu bật những tác động của đại dịch Covid -19 đối với vấn đề thu nhập của người lao động trong các khu công nghiệp ở tỉnh Thái Nguyên hiện nay và phương thức ứng phó của chính quyền trong thời gian qua.*
Từ khóa: *thu nhập người lao động; khu công nghiệp; đại dịch Covid-19.*

1. Đặt vấn đề

Thái Nguyên là một tỉnh thuộc khu vực Trung du và Miền núi phía bắc của Việt Nam, với mục tiêu: "Phấn đấu đến năm 2030 tỉnh Thái Nguyên trở thành tỉnh công nghiệp theo hướng hiện đại, là trung tâm kinh tế - xã hội, cực tăng trưởng có tác động lan tỏa đối với toàn vùng trung du và miền núi phía Bắc"[1]. Tính đến nay tỉnh có 6 khu công nghiệp trên địa bàn đang hoạt động, với gần 90.000 lao động, hoạt động tập trung tại các khu công nghiệp, hơn nữa có tới 70% số lao động là người ngoại tỉnh. Các khu công nghiệp ở tỉnh Thái Nguyên chủ yếu hoạt động theo chuỗi cung ứng, nên khi đại dịch bùng phát các doanh nghiệp gặp phải khó khăn: nguy cơ đứt gãy chuỗi cung ứng, cộng với chi phí sản xuất đội giá lên cao, chi phí phát sinh do công tác phòng chống dịch Covid, những nguy cơ do thiếu nguyên liệu và lao động để phục vụ sản xuất tăng lên… ảnh hưởng đến sản xuất và thu nhập của người lao động.

2. Hiện trạng vấn đề thu nhập của người lao động trong các khu công nghiệp ở tỉnh Thái Nguyên hiện nay dưới tác động của đại dịch Covid-19

2.1. Các khu công nghiệp ở tỉnh Thái Nguyên

Đến hết tháng 03 năm 2021, 6 khu công nghiệp ở tỉnh Thái Nguyên đã và đang đi vào hoạt động, 2 khu công nghiệp đang trong quá trình quy hoạch với tổng diện tích quy hoạch khoảng 1.420 ha, đạt tỷ lệ lấp đầy diện tích đất công nghiệp là 61%.

Trong 9 tháng đầu năm 2021, có 638 doanh nghiệp được cấp mới đăng ký kinh doanh với số vốn đăng ký trên 6.355 tỷ đồng; cấp điều chỉnh thay đổi cho 1.407 doanh nghiệp; tạm ngừng hoạt động 397 doanh nghiệp và giải thể 74 doanh nghiệp. Toàn tỉnh hiện có 7.847 doanh nghiệp với số vốn đăng ký là 115.590 tỷ đồng.

Trong thời gian tới Tỉnh quyết định đầu tư 32 dự án đầu tư trong nước ngoài ngân sách với số vốn đăng ký trên 6.355 tỷ đồng; có 24 dự án FDI được cấp mới và điều chỉnh giấy chứng nhận đăng ký đầu tư (12 dự án cấp mới, 12 dự án điều chỉnh tăng vốn), với tổng số đăng ký là 158,06 triệu USD. Đến nay, trên địa bàn có 169 dự án FDI với tổng số vốn đăng ký trên 8,7 tỷ USD[2].

Khi bệnh dịch đang dần được kiểm soát, nền kinh tế dần được phục hồi. Trước tình hình đó, UBND tỉnh Thái Nguyên đã xác định mục tiêu tổng quát là: "Huy động, sử dụng hiệu quả các nguồn lực, nâng cao toàn diện đời sống nhân dân các dân tộc trong Tỉnh; xây dựng tỉnh Thái Nguyên trở thành một trong những trung tâm kinh tế công nghiệp hiện đại của khu vực Trung du và miền núi phía Bắc và vùng Thủ đô Hà Nội vào năm 2030"[3].

2.2. Vấn đề việc làm và thu nhập của người lao động

Trong 9 tháng đầu năm 2021 bối cảnh dịch bệnh diễn biến phức tạp đã tác động đến tình hình hoạt

động của các doanh nghiệp và vấn đề thu nhập của người lao động. Hiện nay, các nhà máy ở các khu công nghiệp trên địa bàn Tỉnh đang hoạt động và không ngừng mở rộng, tạo cơ hội để người lao động có công ăn việc làm, tăng thu nhập cho người lao động và thu hút công nhân các tỉnh khác đến làm việc.

Theo báo cáo tình hình hoạt động của doanh nghiệp trong các khu công nghiệp năm 2021 tổng số lao động của các khu công nghiệp trên địa bàn Tỉnh là 89.856 người (giảm 9,2% so với cùng kỳ năm 2020). Trong đó, có 575 người lao động phải nghỉ việc vì doanh nghiệp ngừng sản xuất kinh doanh, 810 người lao động bị cắt giảm giờ làm hoặc nghỉ luân phiên, giãn việc, giãn giờ làm vì hoạt động của doanh nghiệp bị ngừng trệ.

Về tiền lương, tiền công người công nhân làm việc trong các khu công nghiệp trên địa bàn Tỉnh cũng có những ảnh hưởng. Trong 4 năm gần đây bình quân dao động từ 4,6 triệu đến 5,5 triệu đồng/người/ tháng. Năm 2019 tiền lương, tiền công bình quân là 5 triệu đồng/người/ tháng; năm 2020 tiền lương, tiền công bình quân là 5,5 triệu đồng/người/ tháng.

Tuy nhiên, với mức lương trung bình mà các doanh nghiệp xây dựng như vậy chỉ có thể đảm bảo nhu cầu tối thiểu của cá nhân người lao động. Trên thực tế, số lượng công nhân ngoại tỉnh lớn, họ cần phải thuê nhà để ở, ngoài ra họ cần trang trải các khoản chi phí sinh hoạt khác, nên để đảm bảo nhu cầu cho cuộc sống hàng ngày như nghỉ ngơi, sinh hoạt gia đình, học tập, vui chơi là rất khó khăn. Đồng thời họ chưa có điều kiện để cải thiện đời sống cũng như đầu tư cho việc học tập để nâng cao trình độ nghiệp vụ và tích luỹ lâu dài của người công nhân. Mặc dù theo lộ trình hàng năm các doanh nghiệp đều tăng mức lương tối thiểu cho người công nhân, nhưng trong xu thế hiện nay nền kinh tế của Tỉnh nói riêng và kinh tế thế giới nói chung đều bị suy thoái nặng nề, lạm phát tăng cao, giá cả hàng hoá sinh hoạt có xu hướng tăng lên, làm cho thu nhập thực tế của người công nhân bị giảm sút. Để tăng thu nhập, đảm bảo nhu cầu của cuộc sống, người công nhân thường làm thêm (tăng ca, ngoài giờ…), điều này ảnh hưởng không nhỏ tới sức khỏe cũng như chất lượng công việc của người công nhân.

Hơn thế nữa, từ năm đầu năm 2021 do sự biến động khó lường của dịch bệnh, nên hầu hết các doanh nghiệp trong các khu công nghiệp của tỉnh Thái Nguyên đều gặp không ít những khó khăn, nhất là vấn đề việc làm, đời sống và thu nhập người công nhân. Các công ty FDI trong các khu công nghiệp trên địa bàn Tỉnh chủ yếu sản xuất theo mô hình chuỗi cung ứng, nhưng do dịch bệnh, chuỗi cung ứng toàn cầu bị gián đoạn, thiếu nguyên liệu đầu vào và thị trường đầu ra, doanh thu tiêu thụ sụt giảm rõ rệt…. Chính yếu tố này đã tác động rất lớn đến tình hình sản xuất kinh doanh của các khu công nghiệp, nhiều doanh nghiệp đã cho công nhân nghỉ việc luân phiên, hoặc là lao động cầm chừng, nên người công nhân chỉ được hưởng mức lương cơ bản, cũng ảnh hưởng rất lớn đến tình hình thu nhập người lao động. Có một số doanh nghiệp buộc phải cho người lao động nghỉ không lương do tình hình sản xuất khó khăn.

3. Phương thức ứng phó của chính quyền tỉnh Thái Nguyên thời gian qua

Nhận thức rõ vấn đề tác động của dịch bệnh, các doanh nghiệp đều xác định: phòng chống và kiểm soát chặt chẽ dịch bệnh là sự sống còn trong sự thành bại của doanh nghiệp ở các khu công nghiệp của tỉnh Thái Nguyên. Vì thế, chủ trương của Tỉnh là: "luôn đồng hành cùng các nhà đầu tư, doanh nghiệp"; bên cạnh đó, chính quyền địa phương đã có những phương thức ứng phó kịp thời trước đại dịch Covid:

Thứ nhất, chủ trương của Tỉnh là chủ động với các biện pháp phòng chống dịch bệnh, chủ động xây dựng kịch bản để điều hành và chỉ đạo các cấp nhằm thực hiện "mục tiêu kép", các doanh nghiệp cũng thường xuyên tổ chức các phương án diễn tập, đặt ra và xử lý các tình huống có ca nhiễm Covid trong doanh nghiệp. Do vậy, mà tính đến nay hầu hết các doanh nghiệp trong các khu công nghiệp vẫn hoạt động tốt.

Thứ hai, dưới sự chỉ đạo quyết liệt và kịp thời của Chính phủ, thực hiện Nghị định số 52/2021/NĐ- CP ngày 19.04.2021 của Chính phủ về "gia hạn thời hạn nộp thuế giá trị gia tăng, thuế thu nhập doanh nghiệp, thuế thu nhập cá nhân và tiền đất trong năm 2021", Tỉnh đã chỉ đạo tới cơ quan thuế, tuyên truyền đầy đủ và sâu rộng nội dung của Nghị định tới người dân, đặc biệt những người lao động có thu nhập thấp trong mùa dịch bệnh, gia hạn nộp thuế và tiền thuê đất, giãn nợ cho người lao động mua nhà trả góp.

Thứ ba, UBND tỉnh kết hợp với ban quản lý các

khu công nghiệp cùng các doanh nghiệp thực hiện nghiêm các ý kiến chỉ đạo cũng như hướng dẫn của Chính phủ, thành lập các Ban phòng chống dịch Covid, phối hợp chặt chẽ với từng địa phương để xây, lập ra các phương án và có những kế hoạch cụ thể để ứng phó với từng tình huống chống dịch.

Thứ tư, UBND tỉnh kết hợp với các ban chỉ đạo phòng chống dịch bệnh thường xuyên kiểm tra, đôn đốc, chỉ đạo và hướng dẫn các doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh sẵn sàng các phương án, kịch bản về phương án phòng chống dịch theo phương châm "1 cung đường 2 điểm đến", "4 tại chỗ". Hướng dẫn các doanh nghiệp tăng cường kiểm tra, kiểm soát, quản lý người lao động, những phương tiện ra vào các đơn vị; huy động các doanh nghiệp thực hiện xã hội hoá trong công tác phòng chống dịch bệnh; hỗ trợ các doanh nghiệp tiến hành truy vết, test sàng lọc Covid thường xuyên cho người lao động.

Thứ năm, ưu tiên tiêm vaccine cho các đối tượng là các chuyên gia và những người lao động, công nhân trong các doanh nghiệp. Tính đến hết 9 tháng đầu năm 2021 có tới 97% người lao động trong các khu công nghiệp được tiêm vaccine mũi một.

Thứ sáu, thường xuyên tuyên truyền nhằm nâng cao ý thức tự giác phòng chống dịch bệnh đến từng ngõ ngách, đến mỗi người dân.

Nhờ có những chính sách ứng phó kịp thời, linh hoạt của chính quyền, tỉnh Thái Nguyên đã kiểm soát tốt dịch bệnh, các khu công nghiệp trên địa bàn tỉnh vẫn duy trì sản xuất và hoạt động với tốc độ tăng trưởng ổn định. Theo báo cáo 9 tháng đầu năm 2021 của Ban quản lý khu công nghiệp, "trong tình hình đại dịch Tỉnh đã cấp mới 22 giấy chứng nhận đăng ký đầu tư vào các khu công nghiệp, với số vốn đăng ký lên tới 48 triệu USD và 2.328 tỷ đồng; cấp điều chỉnh đầu tư tăng lên vào các khu công nghiệp là 6 dự án, có tổng số vốn tăng thêm xấp xỉ 40 triệu USD và 15 tỷ đồng. Cũng từ đầu năm đến nay, tổng doanh thu của các doanh nghiệp trong khu công nghiệp ước đạt 12 tỷ USD và 2.500 tỷ đồng, nộp ngân sách Nhà nước ước đạt 3.500 tỷ đồng. Giá trị sản xuất công nghiệp ước đạt 361,7 nghìn tỷ đồng, tăng 8,65% so với cùng kỳ, bằng 43,01% kế hoạch năm"(4).

4. Một số khuyến nghị nhằm đảm bảo việc làm và thu nhập cho lao động ở tỉnh Thái Nguyên trong thời gian tới

Một là, tiếp tục đẩy nhanh công tác chỉ đạo, tuyên truyền, định hướng và thông tin về công tác phòng, chống dịch bệnh Covid -19. Cần tiến hành chủ động, đồng bộ, rộng rãi và tạo sự thống nhất cao trong hệ thống chính trị cùng với toàn xã hội, thực hiện thành công "mục tiêu kép" là vừa phòng chống dịch hiệu quả, lại vừa duy trì sản xuất kinh doanh và phát triển kinh tế ổn định; đảm bảo an sinh xã hội. Đặc biệt chú trọng tới phát triển sản xuất kinh doanh, tạo công ăn việc làm ổn định cho người lao động; có chính sách hỗ trợ kịp thời cho các doanh nghiệp, người lao động bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh.

Hai là, với mục tiêu thu hút các nhà đầu tư nước ngoài, cải thiện môi trường đầu tư, tạo điều kiện công ăn việc làm cho người lao động, tăng năng lực cạnh tranh…. Cần tập trung mọi nguồn lực để xây dựng kết cấu hạ tầng kinh tế- xã hội, trong đó trọng tâm là đầu tư về hạ tầng giao thông trong các khu công nghiệp, cụm công nghiệp.

Ba là, các sở ban ngành phối hợp chặt chẽ với các ngành chức năng nhằm đảm bảo an ninh trật tự tại các khu công nghiệp nơi tập trung nhiều nhà đầu tư nước ngoài. Bên cạnh đó tiếp tục xây dựng tài liệu, những cơ sở dữ liệu sẵn sàng phục vụ cho việc xúc tiến, thu hút đầu tư; tiếp tục tăng cường hoạt động tuyên truyền, quảng bá hình ảnh, giới thiệu môi trường cũng như chính sách thu hút đầu tư của Tỉnh nhà.

Bốn là, đối với người lao động cần không ngừng nâng cao về trình độ tay nghề cũng như nâng cao tính kỷ luật và tác phong công nghiệp. Chính những nguồn lao động chất lượng cao của tỉnh nhà là lực hấp dẫn quan trọng thu hút đối với các nhà đầu tư trong và ngoài nước./.

(1) Thủ tướng Chính phủ (2015). *Quyết định số 46/2015/QĐ-TTg ngày 28.09.2015 của Thủ tướng Chính phủ, quy định chính sách hỗ trợ đào tạo trình độ sơ cấp, đào tạo dưới 3 tháng.*

(2) Tỉnh uỷ Thái Nguyên (2021), "*Báo cáo kết quả lãnh đạo thực hiện nhiệm vụ 9 tháng năm 2021 phương hướng, nhiệm vụ quý IV năm 2021"*, số 125 - BC/TU, tỉnh Thái Nguyên, ngày 30 tháng 09 năm 2021.

(3) Hội đồng nhân dân tỉnh Thái Nguyên (2020), *Nghị Quyết về Kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội giai đoạn 2021 - 2025*, Số 41/NQ –HĐND. Thái Nguyên, ngày 11.12.2020.

(4) Tỉnh ủy Thái Nguyên (2021), "*Báo cáo kết quả lãnh đạo thực hiện nhiệm vụ 9 tháng năm 2021 phương hướng, nhiệm vụ quý IV năm 2021*", số 125-BN/TƯ, Thái Nguyên, ngày 30.9.2021.